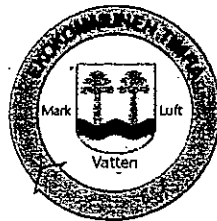
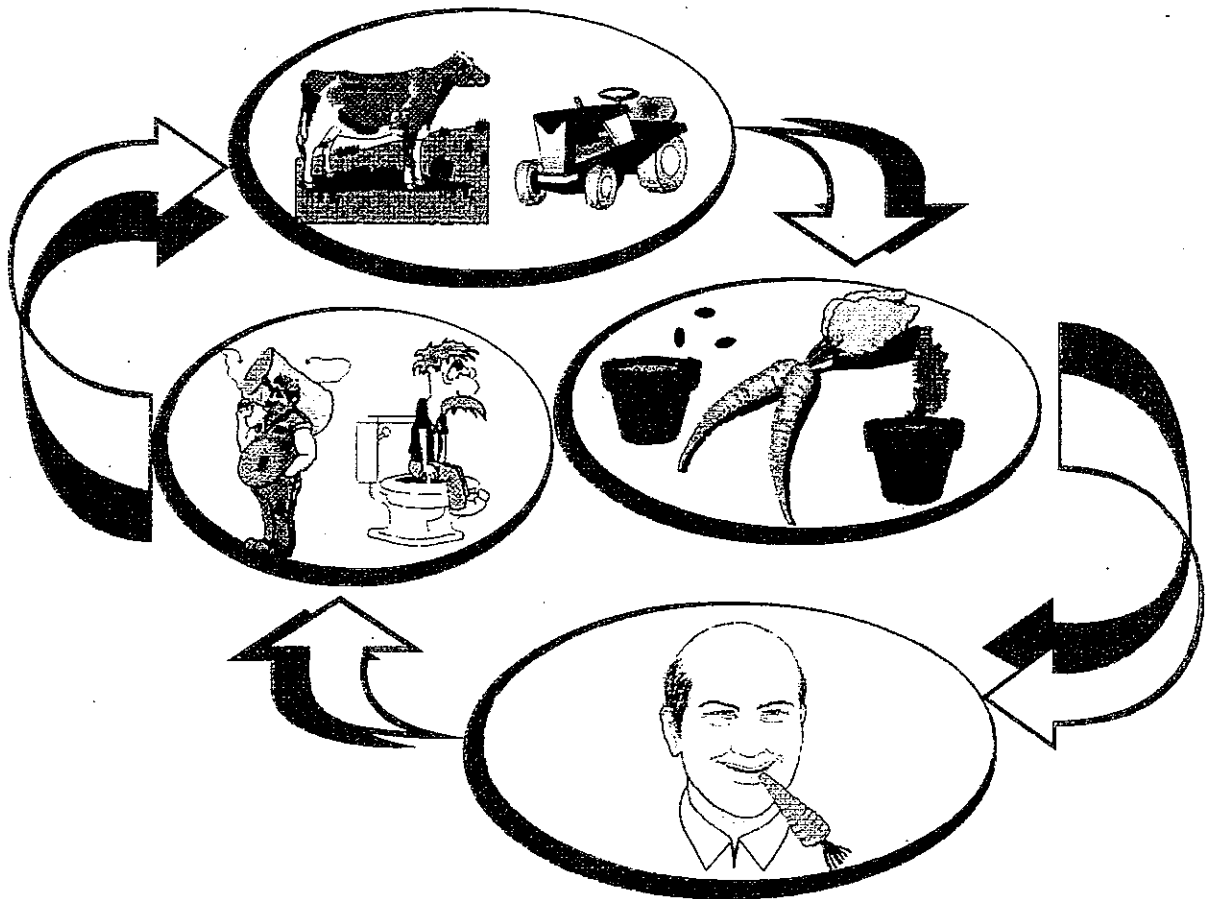

TIMRÅ KOMMUN

ATT...KOMPOSTERA!!!

Tips och råd från Timrå kommun om hur man på ett enkelt sätt komposterar hushållsavfall och trädgårdsavfall.

Kompostering

Vad är kompostering?

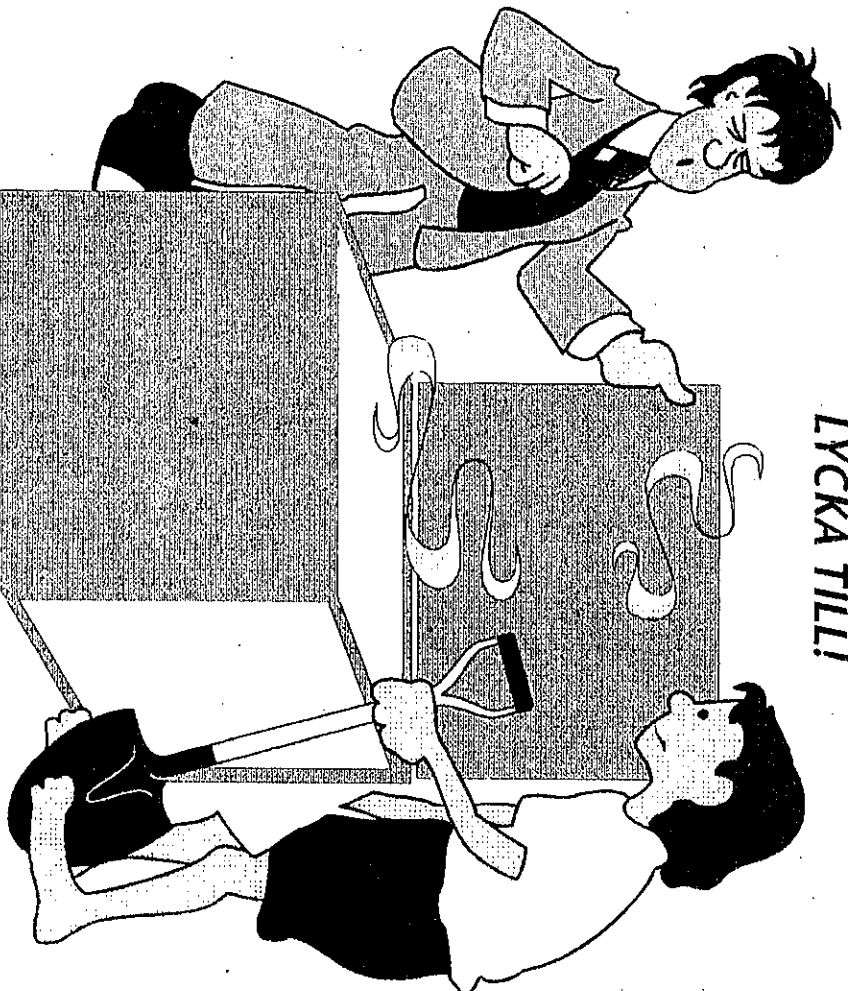
Kompostering är naturens sätt att ta tillvara hushållsavfall och trädgårdsavfall. Det som händer när vi lägger vissa löv och matrester i komposten är naturens process att omvandla avfall till kompostjord. Det är samma nedbrytning som sker när naturen tar hand om nedfallna kvistar och döda djur, även om vi människor med våra kompostbehållare kan påskynda processen som ute i naturen kan ta betydligt längre tid.

Komposteringen sköts och underhålls av oss människor men det stora arbetet i komposten sköter mikroorganismerna om. Små och osynliga bakterier och svampar, som naturligt finns överallt och bryter ned döda växter och djur. För att detta skall fungera i komposten och nedbrytningen av det organiska avfallet skall påbörjas, krävs det att mikroorganismerna tillförs syre. Vid syrebrist kommer istället en föruttnelseprocess att starta.

Varje människa som komposterar har på ett mer märkbart sätt ansvar för sitt avfall, och har möjlighet att påverka. Dels för att minska sin egen mängd sopor, dels för att viktiga näringsämnen skall tas tillvara. Det är också viktigt att var och en av oss på detta sätt bidrar till att få det organiska avfallet att ingå i krets-loppet, och att minska de nackdelar som det växande sopberget har på vår miljö.

**Använd dina sinnen och ditt sunda förnuft, så får Du uppleva
vad roligt det är med kompostering, samtidigt kan Du känna
Dig stolt över att idka miljövard.**

LYCKA TILL!

Några enkla kompostråd

Hushållsavfall:

Vid kompostering av hushållsavfall krävs att man har en behållare som är skadedjursäker. Den ska vara ventilerad och tillräckligt stor för att kunna användas året om. Under vintern avstannar processen om inte behållaren är isolerad. Ett alternativ är att skaffa en så stor behållare att avfallet får plats även om nedbrytningen avstannar.

Börja med att lägga ris och kvistar i botten för luftcirkulationens skull. Var sedan noga med att varva Ditt hushållsavfall med "torr" material t.ex. sågspån, kutterspån, torvströ etc. På sommaren kan Du varva Ditt hushållsavfall med trädgårdsavfall (det är då viktigt att Du skaffat tillräckligt stor behållare). Varva sedan hushållsavfallet med t. ex. torra löv, småkvistar eller gärna gammal kompostjord. Var försiktig med att lägga i gräsclipp, risken finns att komposten börjar lukta illa. Spån och annat kolrikt material tillsätts för att balansera kol/kväveknoten.

Vad är komposterbart?

- Färska och tillagade matrester
- Potatis, ägg och fruktskal
- Grönsaker och frukter
- Kaffe- tefilter och kaffesump
- Hushållspapper och servetter
- Bröd
- Kött och fiskrester
- Växtavfall

Vad är *inte* komposterbart?

- Kapsyler, folie och andra metaller
- Mattförpackningar av plast
- Blöjor och bindor
- Dammsugarpåsar
- Plastpåsar och gummiföremål
- Kuvert, trycksaker, kopieringspapper
- Mjölkkartonger och smörbyttor

För att lyckas med komposteringen krävs fyra saker

- Rör om i komposten då och då
  - Vatten - Komposten skall vara fuktig och kännas som en urkrämad svamp
  - Värme - Nedbrytningen fungerar bäst vid ca 30 - 50 grader
  - Blandning - Balansen mellan kol/kväve är viktig för att komposteringen skall lyckas, proportionerna kol/kväve bör vara 30:1
- Eftersom matavfall innehåller mycket kväve är det viktigt att blanda med kolrikt material såsom sågspån eller malda kvistar

Vilken typ av behållare Du ska skaffa är helt enkelt beroende på hur stor familjen är, dels vilket material Ni tänkt kompostera. Ett bra tips är att under några veckor väga sitt avfall, då ser man genast vilken typ och storlek av behållare man behöver.

När Du fyllt Din kompostbehållare öser Du ur den och låter sedan materialet ligga för "efterkompostering". Material som skall efterkomposteras eller förvaras under vintern måste täckas, för att urlakring skall förhindras. Det går bra att täcka med ett jordlager eller med en presenning. Ett alternativ kan vara att man bygger en låda gjord för detta ändamål, se bara till att materialet har markkontakt. **OBS!** Det material som skall efterkomposteras måste vara så färdigt att det inte drar åt sig ohyra, t.ex. råttor. Om inte måste efterkomposteringen fortsätta i den slutna behållaren.

Att använda kompostjorden

- Halvfärdig kompost

Lägg den som täckmaterial ovanpå marken, t.ex. under buskar och träd

- Färdig kompostjord

Dess höga och rena kvalitet gör att man kan använda den till krukväxter, i balkonglådan eller ute i trädgården

Obs! Kompost från köksavfall bör blandas upp med 2 delar vanlig jord vid plantering av krukväxter (p.g.a. dess höga näringsinnehåll).

- Kompostjorden som gödningsämne

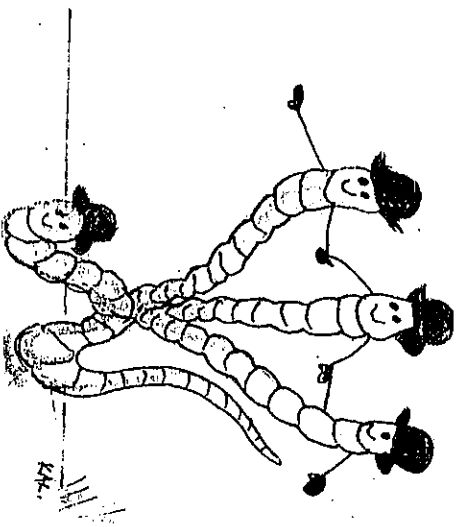
Har en gödande fördröjd effekt, vid odling kan det ändå finnas behov av extra tillförsel av konventionell gödning

- Jordförbättringsmedel

Den har en vattenhållande förmåga, luckrar jorden och ger en bättre struktur. Mikroorganismerna, maskar, och insekter får en bra livsmiljö vilket bidrar till friskare växter

- Maskhumus

Som gödningsmedel (strö 1-3 tsk över blomjorden /mån), vid omplantering blanda gödningen med jord 1:5

Maskkompostera

Maskkompostera kan man göra inomhus, under diskbänken, i garaget eller vart som helst där man finner det lämpligt. Lämpligt är att använda en plasthink, trälåda eller dyl. till en person eller en liten familj. Ett större kärl behövs till en standardfamilj, t.ex. en frigolitlåda som finns färdiga att köpa.

Maskarna anpassar sig efter tillgång på föda och utrymme, därför finns ingen risk att maskarna blir för många. Det finns heller ingen risk att de kryper ur sitt bo, då de endast kan leva där det finns fukt och näring.

Hur gör jag?

Strö på 2-4 cm torvmull eller vanlig jord. Lägg ca 100-200 maskar ovanpå jorden (om Du har en större behållare kan Du ha upp till 500 st!). Vattna så att det blir ordentligt fuktigt, lägg på ett lock så att lukten bibehålls och för att maskarna ska få det mörkt.

Vänta en vecka innan Du lägger på något köksavfall, då hinner maskarna att acklimatisera sig till sin nya miljö. Lägg inte på för mycket avfall, då uppstår syrebrist vilket medför dålig lukt och maskdöd.

Varva avfallet med torvmull, jord, spån eller liknande (detta för att bevara fuktigheten). Temperaturen bör vara minst 7 grader, dock högst 30 grader.

En mask väger ca 0,5 gr och den äter hälften av sin vikt varje dag. På hösten kan man plocka in lite mask från utekomposten och på våren lägger man tillbaka dem. De maskar som blir kvar ute över vintern dör, men maskäggen överlever, så på våren bildas det nya maskar.

Har man en vanlig kompost som man har ute och det är nät i botten, så kryper det in maskar från jorden, om förhållandena i komposten är gynnsamma. För att det skall komma in tillräckligt med luft i maskkomposten skall man även här blanda i lite strömaterial, spån, flis eller sand. Om det blir flugor i komposten bör man täcka ytan med sand eller lite jord.

Trädgårdsavfall

Komposterbart:

- Löv, barr och gräsklipp
- Grenar och ris
- Fallfrukt
- Julgranar inomhus/utomhus
- Rester från blomkrukor och blomlådor
- Blast och snittblommor

Börja med att lägga i ris och kvistar för luftcirkulationens skull. Varva sedan gräsklipp, växtrester, och löv med t.ex. gammal kompost, gödsel, halm eller liknande. Tänk på att inte lägga för tjocka lager med t.ex. gräsklipp utan blanda med jord eller jordliknande material. Dålig lukt kan annars uppstå. Fyll det ena facket, lådan eller behållaren, när det är fullt öser Du över det till den andra lådan (behållaren) för efterkompostering.

Att tänka på!

- Vänd komposten någon gång om året
- Vattna om den verkar var för torr (extra viktigt sommartid), duscha försiktigt med vattenspridare
- Gråsgor, maskar och tusenfotingar i komposten tyder på en lagom fuktighet (myror tyder på att det är för torr)
- Fintördela avfallet (då går nedbrytningsprocessen fortare)
- Lägg inte tjockare lager än 15 cm med samma avfall
- Vänd lite på ytan varje gång Du lägger dit avfall
- Lägg inte i sjuka växtdelar (detta förhindrar uppkomst av patogener)
- En koltrik kompost t.ex. bara höstlöv behöver näring. Tillsätt utspädd urin!

Vid kompostering av trädgårdsavfall räcker det med att Du spikar ihop en trälåda eller en enkel konstruktion av brädor. Väll brädor av gran eller lärkträd (Obs! ej tryckimpregnerat) som står emot de organiska syror som bildas vid nedbrytningen. Om man vill stärka virket mot rötangrepp så kan man linoljabehandla virket. Tänk på att göra två behållare, en för nylagd kompost och en för "efterkompostering".

När komposten legat ett år eller mer är den som regel färdig. Den ska då se ut som jord och lukta jord. Vid sådd och plantering är detta extra viktigt, att komposten är verkligen klar. Den nysatta plantan kan annars råka ut för näringsbrist. Halvnedbrutet kompostmaterial kräver stora mängder kväve och detta tas från närmaste växt, vilket kan leda till att växten dör!

Komposttips!

- Komposten är för torr
Vattna så att den känns som en urkramad svamp
- Komposten är för blöt
Gräv om
Blanda i strömaterial
- Inget händer - felaktig sammansättning
Tillför gräsklipp, köksavfall eller gammal kompost
- Råttor och möss
Gör behållaren tät
Sluta kasta köksavfall
- Komposten luktar illa
Beror ofta på dålig luftgenomströmning. Luckra, blanda i grövre material
Neutralisera illaluktande syror med kalk *Obs! Nödåtgärd!*
- Ammoniaklukt
Blanda i kolrikt material
- Flugor
Täck med strömaterial
Använd finmalet sågspån från barträd
- Myror
Sällan skadedjur. Täckning, omblandning försämrar villkoren. Beror oftast på torrhet.

